Factors Affecting the Way of Life of People on Both Sides of Mekong River Looking through the Border Trade Dimension, Cultural Assimilation, and Government Policy

Kotchakorn Dechackhamphu
Kongrit Kulawong
Lecturer of Public Administration Department, Faculty of Liberal Arts and Science,
Nakhon Phanom University

Received: February 12, 2018 **Accepted:** April 5, 2018

Abstract

The purposes of this research were to study the way of life of people on both sides of Mekong River, and investigate factors affecting the way of life of people on both sides of Mekong River. A mixed methods methodology was employed. In the quantitative phase, data were collected by using questionnaires from 400 people on both sides of Mekong River via an accidental sampling technique. The statistics used for data analysis were mean, standard deviation, and multiple regression analysis. In the qualitative phase, data were collected via in-depth interviews of people on both sides of Mekong River, governing officers, laborers, and tricycles for hire at the border trade facilities in Tha Uthen and That Phanom Districts, Nakhon Phanom Province. A total of 20 people was selected via purposive selection.

The research results found that the way of life of people on both sides of Mekong River in over all aspects were at the high level. The highest perceived aspect was the aspect of creating opportunities to work and making money by the dimension of border trade affecting the highest way of life of people on both sides of the Mekong River in significant difference at the 0.01 level. Findings from the in-depth interviews found that the emergence and existence of border trade had been a long time, it was not only for dependence on goods and economic reasons, but also the results for cultural assimilation, and having traditions together. Moreover, Thailand and Laos had transformed the economic policy into a free market system, having the promotion and development of the border area continuously causing the border trade had never been lost, and having consumer products, employment, and making money to the people on both sides of Mekong River.

Keywords: way of life, Mekong River, border trade, cultural assimilation, government policy

ปัจจัยที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตประชาชนสองฝั่งโขง มองผ่านมิติการค้าชายแดน ความกลมกลืนทางวัฒนธรรม และนโยบายภาครัฐ

กชกร เดชะคำภู
คงฤทธิ์ กุลวงษ์
อาจารย์สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม

ได้รับบทความ: 12 กุมภาพันธ์ 2561 **ตอบรับตีพิมพ์:** 5 เมษายน 2561

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพวิถีชีวิตประชาชนสองฝั่งโขง และศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตประชาชนสองฝั่งโขง ใช้การวิจัยแบบผสมผสาน ในการเก็บข้อมูลโดยแบบสอบถามจากประชาชนสองฝั่งโขง จำนวน 400 ราย ใช้วิธีสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental sampling) และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ วิธีเชิงคุณภาพ (Qualitative approach) โดยสัมภาษณ์เชิงลึกจากประชาชนสองฝั่งโขง เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองกรรมกร และ สามล้อรับจ้าง ในจุดผ่อนปรนการค้าชายแดน อำเภอท่าอุเทน และอำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม รวมทั้งสิ้น 20 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง

ผลการวิจัย พบว่า สภาพวิถีชีวิตประชาชนชนสองฝั่งโขงโดยรวมอยู่ในระดับสูง ด้านที่มีการรับรู้สูงสุด คือ ด้านการสร้างโอกาสในการทำงานและการสร้างรายได้ โดยมิติการค้าชายแดนส่งผลต่อวิถีชีวิตประชาชนสองฝั่งโขงสูงที่สุด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งจากการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า การเกิดขึ้นและดำรงอยู่ของการค้าชายแดนมีมาช้านานไม่ใช่เพื่อการพึ่งพาสินค้าระหว่างกัน และเหตุผลทางเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ยังเป็นผลมาจากความกลมกลืนทางวัฒนธรรม และการมีประเพณีร่วมกันประกอบประเทศไทย และลาว ได้เปลี่ยนแปลงนโยบายเศรษฐกิจมาสู่ระบบตลาดเสรี มีการส่งเสริมพัฒนาพื้นที่ชายแดนอย่างต่อเนื่องทำให้การค้าชายแดนไม่เคยขาดหายไปส่งผลให้มีสินค้าอุปโภคบริโภค เกิดการจ้างงานและสร้างรายได้ให้กับประชาชนสองฝั่งโขง

คำสำคัญ: วิถีชีวิต แม่น้ำโขง การค้าชายแดน ความกลมกลืนทางวัฒนธรรม นโยบายภาครัฐ

บทนำ

จังหวัดนครพนมมีพื้นที่ชายแดนด้านเหนือและตะวันออกติดกับแม่น้ำโขงโดยตลอดตั้งแต่อำเภอบ้านแพงลงมาจนถึงอำเภอธาตุพนม สามารถเดินทางข้ามฝั่งโขงไปยังสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวได้หลายจุดก่อให้เกิดเป็นชุมชนชายแดนไทย-ลาว ซึ่งเป็นพื้นที่เปิดประตูสู่ประเทศเพื่อนบ้านและเป็นจุดเชื่อมโยงสู่การแลกเปลี่ยนเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติทั้งในระดับชาติและระดับภูมิภาคโดยเฉพาะอย่างยิ่งโครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก (East-West Economic Corridor) ซึ่งเป็นโครงการที่รองรับการพัฒนาพื้นที่เชื่อมโยงในทางเศรษฐกิจ การค้า การลงทุนและการท่องเที่ยวกับประเทศเพื่อนบ้านในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงจึงมีกิจกรรมต่าง ๆ ในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง (ปนัดดา ภู่เจริญศิลป์เยาวลักษณ์ อภิชาตวัลลภ และ ดุษฎี อายุวัฒน์, 2554) นอกจากนี้จังหวัดนครพนมยังมีความร่วมมือตามบันทึกความร่วมมือผู้บริหารระดับสูง 1 ประเทศ 9 จังหวัด (ไทย ลาว เวียดนาม) โดยใช้เส้นทางหมายเลข 8 และ 12 กอปรกับการรวมตัวกันเป็นกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนอย่างเต็มรูปแบบทำให้การค้าชายแดนมีแนวโน้มที่จะขยายตัวต่อเนื่อง และจังหวัดนครพนมถูกจัดตั้งขึ้นเป็นพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ ตามนโยบายการพัฒนา “เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน” (Border Special Economic Zones: Border *SEZs*) จึงทำให้มีโอกาสที่จะใช้ประโยชน์จากความเชื่อมโยงทางกายภาพ ผ่านการพัฒนาพื้นที่ตามแนวตะเข็บชายแดนให้เกิดการลงทุนในกลุ่มอุตสาหกรรม และพาณิชยกรรม อันจะก่อให้เกิดการจ้างงานและการเติบโตของเศรษฐกิจในจังหวัด (ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, 2559) สถิติการค้าชายแดนในพื้นที่นครพนมมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยในปี 2554 มีมูลค่าการค้าชายแดนรวม 6,795 ล้านบาท ในปี 2559 มูลค้าชายแดนเพิ่มขึ้นมากกว่าหนึ่งแสนล้านบาท ส่วนหนึ่งเป็นผลจากนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจการขยายกรอบความร่วมมือ การพัฒนาโครงข่ายคมนาคมให้มีความสะดวกสบายของไทย การพัฒนาพื้นที่เมืองชายแดน และผลจากการจัดตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษเฉพาะท่าแขกของลาว

การเปิดการค้าชายแดนของจังหวัดนครพนม ประกอบด้วย 6 จุดการค้า ได้แก่ จุดผ่านแดนถาวร 2 จุด คือ สะพานมิตรภาพไทยลาวแห่งที่ 3 และท่าเทียบเรือเทศบาลเมืองนครพนม 2) จุดผ่อนปรนการค้า หรือที่ประชาชนสองฝั่งโขงใช้เรียกกัน คือ ตลาดลาว ได้แก่ จุดผ่อนปรนอำเภอบ้านแพง จุดผ่อนปรนอำเภอธาตุพนม จุดผ่อนปรนอำเภอเมืองนครพนม จุดผ่อนปรนอำเภอธาตุพนม เพื่อส่งเสริมการค้าชายแดนของประชาชนสองฝั่งโขงทำให้เกิดการค้าขายระหว่างกันอย่างต่อเนื่องจากการค้าด้วยวิธีแลกเปลี่ยนผลผลิตที่จำเป็นต่อการดำรงชีพต่อมาเมื่อมีผลผลิตมากขึ้นและเกินความต้องการในการดำรงชีพก็เริ่มพัฒนาสู่การแลกเปลี่ยนผลผลิตเพื่อหวังผลกำไรนำมาซึ่งการสร้างงานและกระจายรายได้ให้กับคนในชุมชน สถิติการค้าชายแดนมีการขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยพบว่า มูลค่าการค้าของจุดผ่อนปรนทั้ง 4 จุด มีมูลค่าการค้า 143,026,304.02 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2559 ซึ่งมีมูลค่าการค้าเพิ่มขึ้น 479,724.20 ล้านบาท จากปี พ.ศ. 2558 และเพิ่มขึ้น 16,991,278 จากปี พ.ศ. 2557 (ประครองขวัญ สังจะโป๊ะ, 2561) นอกจากนี้การเปิดจุดผ่อนการค้ายังเป็นการสร้างความสัมพันธ์ของประชาชนสองฝั่งโขงผ่านกิจกรรมทางสังคมวัฒนธรรม และการท่องเที่ยว ซึ่งการค้าชายแดน ณ จุดผ่อนปรนทางการค้า อำเภอท่าอุเทน และอำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม มีกิจกรรมต่าง ๆ ไม่แตกต่างไปจากจุดผ่อนปรนอื่น ๆ โดยมีการค้าขายในวันจันทร์ และวันพฤหัสบดีในทุกสัปดาห์ ลักษณะการค้าฝั่งลาวจะนำสินค้าที่หาได้ตาม

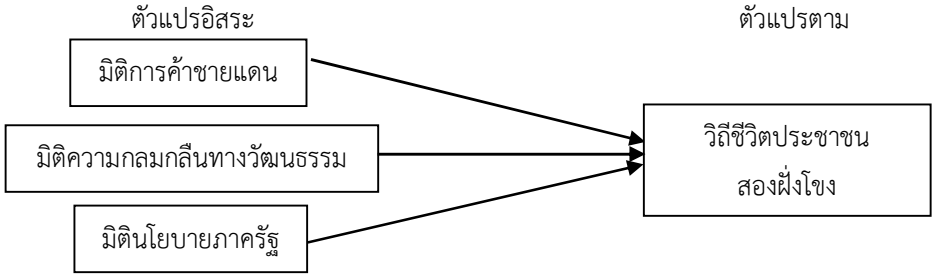
ธรรมชาติ สัตว์ป่า ของป่า และสินค้าทางการเกษตรมาจำหน่าย ส่วนฝั่งไทยจะจำหน่วยสินค้าอุปโภคบริโภคทั่วไปเป็นส่วนใหญ่ โดยสินค้าที่ส่งออกสูงสุดที่จุดผ่อนปรนอำเภอท่าอุเทน คือสินค้าอุปโภคบริโภค เช่น ผงซักฟอก แชมพู บะหมี่กึ่งสำเร็จรูป ส่วนสินค้าที่นำเข้าสูงที่สุดคือ เห็ดหูหนูแห้ง หอยขม สัตว์ป่าและของป่าหายาก ส่วนจุดผ่อนปรนอำเภอธาตุพนมสินค้าส่งออกอันดับหนึ่ง คือ โทรทัศน์ รองลงมาคือ วิทยุ หม้อหุงข้าว และสินค้าที่ไทยนำเข้าสูงเป็นอันดับหนึ่ง คือ หนังควายเค็ม รองลงมา คือ กิ้งก่า กล้วย และหนอไม้สด (ประครองขวัญ สังจะโป๊ะ, 2561) การแลกเปลี่ยนค้าขายในลักษณะนี้มีมายาวนานและเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของประชาชนสองฝั่งโขง แต่รูปแบบลักษณะของการค้าชายแดนได้มีการเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสของการพัฒนา ไม่ว่าจะเป็นผู้ซื้อและผู้ขายที่มาจากต่างถิ่นมากขึ้นไม่ใช่เฉพาะประชาชนในพื้นที่บริเวณอำเภอธาตุพนมและอำเภอท่าอุเทน จากการสัมภาษณ์ในพื้นที่พบว่า ชาวลาวจะออกเดินทางมาถึงฝั่งไทยประมาณ 04.00 น. โดยพ่อค้าแม่ค้าชาวไทยจะมารอซื้อสินค้าตั้งแต่เวลา 06.00 น. เพื่อซื้อแบบเหมากองส่วนประชาชนทั่วไปมาเดินชมและซื้อสินค้าประมาณ 08.00 น. ถึง 11.00 น. ซึ่งจากการสังเกตจะพบว่า เวลาประมาณ 10.00 น. บริเวณที่ให้ชาวลาววางขายสินค้าจะมีพ่อค้าและแม่ค้าอยู่บางตา เนื่องจากส่วนใหญ่จะขายสินค้าหมดและทยอยเดินทางกลับฝั่งลาว การค้าชายแดนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตคนสองฝั่งโขงมากขึ้น เกิดการกระตุ้นเศรษฐกิจชุมชน และการสร้างงานสร้างรายได้แก่ประชาชนสองฝั่งโขงและยังช่วยให้ผู้ประกอบการรายย่อยอยู่ได้แม้ว่าร้านค้าปลีก ค้าส่งขนาดใหญ่มาเปิดแย่งชิงตลาด

จากข้อมูลที่กล่าวมาจะเห็นว่าจุดผ่อนปรนการค้าชายแดนมีความสำคัญต่อผู้คนสองฝั่งโขง และมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาอันเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจ สังคม รูปแบบแบบการค้าชายแดน รวมทั้งนโยบายภาครัฐ ซึ่งส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตประชาชนสองฝั่งโขงอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้น การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตประชาชนสองฝั่งโขง ในมิติการค้าชายแดน มิติความกลมกลืนทางวัฒนธรรม และ มิตินโยบายภาครัฐ จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจเพื่อเป็นข้อมูลให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องนำผลงานวิจัยไปปรับใช้ในการดำเนินการส่งเสริมและพัฒนาพื้นที่ชายแดน นอกจากนี้ยังสามารถเป็นข้อมูลสารสนเทศแก่ผู้ที่ต้องการเดินทางข้ามพรมแดน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1) เพื่อศึกษาสภาพวิถีชีวิตประชาชนสองฝั่งโขงที่ได้รับผลจากอิทธิพลการค้าชายแดน ความกลมกลืนทางวัฒนธรรม และนโยบายภาครัฐ

2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตประชาชนสองฝั่งโขงในมิติการค้าชายแดน มิติความกลมกลืนทางวัฒนธรรม และมิตินโยบายภาครัฐ

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

จุดผ่อนปรนการค้าชายแดน หมายถึง จุดผ่อนปรนการค้าชายแดนอำเภอท่าอุเทน และอำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม

ประชาชนสองฝั่งโขง หมายถึง ประชาชนทั้งฝั่งไทยและฝั่งลาวที่เดินทางมาซื้อ ขายสินค้า รับจ้าง ณ จุดผ่อนปรนการค้าชายแดน

การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษามาใช้เป็นกรอบในการอธิบาย ประกอบด้วย 1) แนวคิดการข้ามถิ่น 2) แนวคิดพื้นที่ชายแดน ดังนี้

การข้ามถิ่น (Translocality) เป็นผลรวมของปรากฏการณ์ที่เป็นผลมาจากการหมุนเวียนยักย้ายถ่ายเท เป็นผลลัพธ์ของการเคลื่อนไหวอย่างเป็นรูปธรรมของผู้คน สินค้า ความคิดและ สัญลักษณ์ที่แผ่กระจายไปตามระยะทางและข้ามเขตแดน (cross boundaries) ทั้งในทางภูมิศาสตร์ วัฒนธรรม การเมือง (Freitag & Oppen, 2010) ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนสินค้าวัฒนธรรม และเกิดความกลมกลืนระหว่างวัฒนธรรมซึ่งกันและกันในโลกยุคใหม่ที่มีเทคโนโลยีที่ทันสมัยทำให้วัฒนธรรมเผยแพร่สู่ส่วนต่าง ๆ โลกอย่างรวดเร็ว (Appadurai, 2001) นอกจากนี้ การสื่อสาร และการขนส่ง ที่มีประสิทธิภาพสูง ทำให้คนมีปฏิสัมพันธ์ผ่านการบริโภคสื่อและการเจริญเติบโตของระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมผนวกกับระบบเศรษฐกิจท้องถิ่นเข้าด้วยกันเป็นระบบเศรษฐกิจโลก ทำให้เงินตรา แรงงาน และสินค้า ไหลข้ามพรมแดนของรัฐชาติและพรมแดนวัฒนธรรม

Wilson and Donnan, 1999 (อ้างถึงใน อรุษา ปัญญากดแก้ว, 2559) มองว่า ชายแดนมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมเป็นพื้นที่ที่ต่อรองได้ทั้งระดับปฏิบัติการและระดับการนิยามความหมายต่อกิจกรรมต่าง ๆ ในท้องถิ่น ผู้คนในพื้นที่พรมแดนสามารถต่อรองและให้ความหมายที่เกี่ยวข้องกับการเป็นสมาชิกของชาติและรัฐได้ พื้นที่ชายแดนจึงมีความหมายที่หลากหลายและแบ่งออกเป็นหลายลักษณะ แต่ละลักษณะไม่ได้แบ่งแยกอย่างชัดเจนมีการทับซ้อนกันอยู่ ความหมายพื้นที่ชายแดนจึงเลื่อนไหลไปตามระยะเวลา อำนาจ สังคม บริบทแวดล้อม และการเคลื่อนย้ายของผู้คนที่เกี่ยวข้องผ่านอำนาจ การต่อรองในกิจกรรมต่าง ๆ คนในพื้นที่ชายแดนมีรากเหง้าทางวัฒนธรรมและความเป็นตัวตนที่ใกล้ชิดกับคนที่อยู่ชายแดนติดต่อกันมีการสร้างสมวัฒนธรรมของการอยู่ร่วมกันมาอย่างยาวนาน พื้นที่ชายแดนยังก่อเกิดการไหลของสินค้าและบริการข้ามพรมแดนของประเทศทั้งที่ถูกกฎหมายและผิดกฎหมายซึ่งเป็นกิจกรรม กระทำโดยประชาชนหรือผู้ประกอบการที่อาศัยอยู่บริเวณชายแดนที่ติดกับประเทศเพื่อนบ้าน (นิยม ไวยรัชพานิช, 2550) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Krugman, 1991 (อ้างถึงใน ชีวิต สารพัตร, 2553) ที่พบว่า ปัจจัยที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ส่งเสริมให้เกิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจ และ และการค้าระหว่างประเทศทำให้การสั่งซื้อสินค้าบริเวณชายแดนประหยัดค่าขนส่ง นอกจากนั้นยังเป็นการขยายตลาดการค้าของทั้งสองประเทศในการนำสินค้าเข้า และส่งสินค้าออก เกิดการเกื้อกูลกันการแลกเปลี่ยนระหว่างสองพื้นที่เมื่อพื้นที่หนึ่งมีความต้องการเสนอขายสินค้าและบริการมากพออีกพื้นที่มีความต้องการซื้อสินค้า

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตประชาชนสองฝั่งโขง มองผ่านมิติการค้าชายแดน มิติความกลมกลืนทางวัฒนธรรม และมิตินโยบายภาครัฐ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) ประกอบด้วยวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) วิธีวิจัยเชิงปริมาณเก็บข้อมูลจากประชาชนสองฝั่งโขง ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 ตัวอย่าง ได้มาโดยการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากสูตรไม่ทราบขนาดประชากรของ Cochran เนื่องจากประชากรมีขนาดใหญ่และไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน โดยกำหนดระดับค่าความเชื่อมั่น ร้อยละ 95 และระดับค่าความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 (กัลยา วาณิชย์บัญชา, 2549) ได้ขนาดตัวอย่างอย่างน้อย 384 คน แต่เพื่อความสะดวกในการประเมินผล และการวิเคราะห์เคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจึงใช้ขนาดกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 400 ตัวอย่าง ซึ่งถือได้ว่าผ่านเกณฑ์ตามที่เงื่อนไขกำหนด โดยวิธีสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental sampling) คือ ไม่น้อยกว่า 384 ตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามซึ่งพัฒนามาจากแนวคิดทฤษฎีการข้ามถิ่น และ แนวคิดพื้นที่ชายแดน ประกอบด้วยเนื้อหา 3 ส่วน ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ เพศ อายุ สถานะ รายได้ต่อเดือน ความถี่ในการมาซื้อขาย รายได้จากการขายสินค้าต่อครั้ง ประเภทสินค้าที่จำหน่าย และสถานภาพ ส่วนที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตประชาชนสองฝั่งโขง ได้แก่ มิติการค้าชายแดน มิติความกลมกลืนทางวัฒนธรรม และมิตินโยบายภาครัฐ ซึ่งผู้วิจัยกำหนดเป็นตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ส่วนที่ 3 สภาพวิถีชีวิตประชาชนสองฝั่งโขง ได้แก่ ด้านการมีสินค้าอุปโภคบริโภค ด้านการลักลอบซื้อขายสินค้า และ ด้านการสร้างโอกาสในการทำงานและการสร้างรายได้ เป็นตัวแปรตาม (Dependent Variable) มีระดับการวัดเป็นแบบอันตรภาคชั้น ทั้งนี้แบบสอบถามได้ผ่านการทดลองใช้เพื่อหาคุณภาพ และวิเคราะห์ความเชื่อมั่นด้วยวิธีการวิเคราะห์ของครอนบาช (Cronbach’s Method) มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาช (Cronbach’s Alpha Coefficient) เท่ากับ 0.87 ซึ่งมีค่าในระดับที่ยอมรับได้ จึงใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินเนินการเก็บรวบรวมด้วยตนเอง

ส่วนวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-depth Interview) โดยเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง (purposive sampling) ได้แก่ ประชาชนสองฝั่งโขง เจ้าหน้าที่ศุลกากร และ ผู้ประกอบธุรกิจการค้า ณ จุดผ่อนปรนการค้าชายแดน จำนวน 20 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi- structured Interview)) เพื่อสนับสนุนการวิจัยเชิงปริมาณตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ข้อมูลเชิงปริมาณไม่สามารถตอบได้ เนื่องจากอาศัยข้อมูลสถิติตัวเลขเป็นหลักทำให้ขาดข้อมูลในเชิงลึกในบางแง่มุม จึงต้องอาศัยข้อมูลจากการวิจัยเชิงคุณภาพที่มีข้อสนเทศมาวิเคราะห์ร่วมด้วย (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2550)

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Method)

1.1 การวิเคราะห์ข้อมูลสภาพวิถีชีวิตประชาชนสองฝั่งโขงที่ได้รับผลจากอิทธิพลการค้าชายแดน ความกลมกลืนทางวัฒนธรรม และนโยบายภาครัฐ ใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำเสนอข้อมูลในลักษณะการบรรยายแบบตาราง และการแปลความหมายค่าเฉลี่ยโดยใช้เกณฑ์ประเมินค่าและแบ่งระดับการรับรู้ออกเป็น 3 ระดับ คือ (คะแนนสูงสุด–คะแนนต่ำสุด) /จำนวนชั้น (John W. Best & James V.

Kahn. 1989) ดังต่อไปนี้ 1.00 – 2.33 อยู่ในเกณฑ์ต่ำ 2.34 – 3.67 อยู่ในเกณฑ์ปานกลาง และ 3.68 – 5.00 อยู่ในเกณฑ์สูง

1.2 วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตประชาชนสองฝั่งโขงในมิติการค้าชายแดน มิติความกลมกลืนทางวัฒนธรรม และ มิตินโยบายภาครัฐ โดยการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple regression analysis) ด้วยวิธี Stepwise regression

2. ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In - depth Interview) ผู้วิจัยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการวิเคราะห์แยกแยะรายละเอียดตามประเด็นที่ศึกษา หลังจากนั้นได้จัดหมวดหมู่ของข้อมูลตามประเด็น และทำการสรุปข้อมูลเพื่อแสดงสาระสำคัญที่เป็นข้อค้นพบจากการศึกษา

ผลการวิจัย

การศึกษา ปัจจัยที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตประชาชนสองฝั่งโขง มองผ่านมิติการค้าชายแดน มิติความกลมกลืนทางวัฒนธรรม และ มิตินโยบายภาครัฐ สรุปได้ดังนี้

1. สภาพวิถีชีวิตประชาชนสองฝั่งโขง โดยรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{x}$=3.64,S.D = 0.66) โดยด้านการสร้างโอกาสในการทำงานและการสร้างรายได้สูงที่สุด ($\bar{x}$=3.76,S.D = 0.72) รองลงมาคือ การมีสินค้าอุปโภคบริโภค ($\bar{x}$=3.72,S.D = 0.66) และการลักลอบซื้อขายสินค้า ($\bar{x}$=3.44,S.D = 0.88) ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพวิถีชีวิตประชาชนสองฝั่งโขง

สภาพวิถีชีวิตประชาชนสองฝั่งโขง	ระดับการรับรู้		
	$\bar{x}$	S.D	แปลผล
ด้านการมีสินค้าอุปโภคบริโภค	3.72	.66	สูง
ด้านการลักลอบซื้อขายสินค้า	3.44	.88	ปานกลาง
ด้านการสร้างโอกาสในการทำงานและการสร้างรายได้	3.76	.72	สูง
เฉลี่ยรวม	3.64	.66	สูง

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อสนับสนุนการวิจัยเชิงปริมาณ พบว่า จุดผ่อนปรนการค้าชายแดนนอกจากเป็นพื้นที่ในการสร้างอาชีพและรายได้กับประชาชนสองฝั่งโขงยังเป็นแหล่งสร้างรายได้ให้กับพ่อค้าคนกลางชาวบ้านทั้งสองฝั่ง โดยพ่อค้าคนกลาง และพ่อค้าแม่ค้าที่มาจำหน่ายสินค้าที่จุดปรนการค้าชายแดน โดยเฉพาะชาวลาวจะรวบรวมสินค้าทางการเกษตร สินค้าจากป่าธรรมชาติจากชาวบ้านตามหมู่บ้านต่างๆ ให้เพียงพอต่อการขายในแต่ละครั้ง บางรายเมื่อจำหน่ายสินค้าหมดจะนำสินค้าจากฝั่งไทยไปขายฝั่งลาว แต่มีจำนวนน้อย โดยพ่อค้าแม่ค้าฝั่งลาวให้เหตุผลว่าการนำสินค้าจากฝั่งไทยไปขายได้กำไรน้อย และจะไม่มีเวลาในการรวบรวมสินค้าจากหมู่บ้านต่างๆ นอกจากนี้ยังพบว่า ประชาชนสองฝั่งโขงยังคงมีการลักลอบซื้อขายสินค้า สัตว์ป่าต้องห้ามเนื่องจากมี

แรงจูงใจในรายได้ที่เพิ่มขึ้นจากการลักลอบซื้อขายสินค้าและผลต่างจากการหลีกเลี่ยงภาษี อีกทั้งประชาชนสองฝั่งโขงมีความสัมพันธ์แบบเครือญาติที่มีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันมาเป็นเวลาช้านาน

2. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของอิทธิพลการค้าชายแดน ความกลมกลืนทางวัฒนธรรม และนโยบายภาครัฐที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตของประชาชนสองฝั่งโขงโดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson Correlation Coefficient) ผลการวิเคราะห์ พบว่า มิติการค้าชายแดน มิติความกลมกลืนทางวัฒนธรรม มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิติประชาชนสองฝั่งโขงอยู่ในระดับสูง (rx_1= 0.727 และ rx_2 = 0.705 ตามลำดับ มีเพียงมิตินโยบายภาครัฐที่มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง rx_3 = 0.676 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ศึกษากับวิถีชีวิตประชาชนสองฝั่งโขง

ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรพยากรณ์ กับวิถีชีวิตประชาชนสองฝั่งโขง (Y)	**n**	**r**	**P-values**	**แปลความหมาย**
X_1มิติการค้าชายแดน	400	0.727	0.000	สูง
X_2 มิติความกลมกลืนวัฒนธรรม	400	0.705	0.000	สูง
X_3 มิตินโยบายภาครัฐ	400	0.676	0.000	ปานกลาง

เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ศึกษา พบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.687 - 0.750 ซึ่งไม่เกิน 0.80 จึงไม่ฝ่าฝืนข้อตกเบื้องต้นในการวิเคราะห์ถดถอยพหุเรื่องภาวะร่วมเส้นตรงพหุ (Multi collinearity) แสดงว่าตัวแปรทั้งหมดสามารถนำไปวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณได้ (สมถวิล วิจิตรวรรณา,สุภมา อังศุโชติ และรัชนีกูล ภิญโญภานุวัฒน์, 2553) ผู้วิจัยจึงได้นำตัวแปรทั้งหมด ประกอบด้วย มิติการค้าชายแดน ความกลมกลืนทางวัฒนธรรม และนโยบายภาครัฐ ซึ่งเป็นตัวแปรที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตประชาชนสองฝั่งโขงดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรการค้าชายแดน ความกลมกลืนทางวัฒนธรรม และ นโยบายภาครัฐ

ตัวแปร	X_1	X_2	X_3
(X_1)	1		
(X_2)	0.750	1	
(X_3)	0.687	0.689	1

3. การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตประชาชนสองฝั่งโขงในมิติการค้าชายแดน มิติความกลมกลืนทางวัฒนธรรม และมิตินโยบายภาครัฐ โดยวิธีการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression) พบว่า มิติการค้าชายแดนส่งผลต่อวิถีชีวิตประชาชนสองฝั่งโขงสูงที่สุด (β = 0.410) รองลงมา คือ มิติความกลมกลืนทางวัฒนธรรม (β = 0.261) และมิตินโยบายภาครัฐ (β = 0.219) โดยทั้งสามมิติมีอิทธิพลทางบวกต่อวิถีชีวิต

ประชาชนสองฝั่งโขง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และสามารถอธิบายความผันแปรกับวิถีชีวิตประชาชนสองฝั่งโขงได้ร้อยละ 62 ดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์ตัวแปรที่ส่งผลต่อสภาพวิถีชีวิตประชาชนสองฝั่งโขง

ตัวแปร	β	t
มิติการค้าชายแดน	.410	7.096**
มิติความกลมกลืนวัฒนธรรม	.261	5.264**
มิตินโยบายภาครัฐ	.219	5.367**

R.=784 R^2 = .615 SEE= .41058 F = 210.743 Sig of F = .000 **(P < 0.01)

จากการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า จุดผ่อนปรนการค้าชายแดนนอกจากจะเป็นพื้นที่การแลกเปลี่ยนค้าระหว่างประชาชนสองฝั่งโขงในวันที่เปิดจุดผ่อนปรนสัปดาห์ละ 2 วัน คือวันจันทร์ และวันพฤหัสบดี ทำให้การเดินทางข้ามพรมแดนมีความถูกต้องและได้รับการรับรอง และอนุโลมให้ไม่ต้องผ่านพิธีศุลกากร สามารถผ่านเข้า – ออกจุดผ่อนปรน โดยใช้บัตรผ่านแดน หรือบัตรผ่านแดนชั่วคราวแทนหนังสือเดินทางได้ ยังเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนสองฝั่งโขงผสมผสานสร้างความสัมพันธ์ข้ามพรมแดน ที่สอดคล้องกับนโยบายรัฐด้านการส่งเสริมความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้าน การจัดกิจกรรมร่วมกันระหว่างประชาชนชนสองฝั่งโขงยังเป็นการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีสองฝั่งโขง โดยการใช้พื้นที่จุดผ่อนปรนจัดงานประเพณีต่าง ๆ เช่น การแข่งเรือยาวสองฝั่งโขงที่จัดขึ้นในช่วงเทศกาลออกพรรษาของทุกปี พิธีอัญเชิญพระอุปคุตจากแม่น้ำโขงเพื่อมาปกปักรักษาคุ้มครองผู้ที่มาร่วมงานให้มีความร่มเย็นเป็นสุข ในช่วงเทศกาลนมัสการองค์พระธาตุพนม และพระธาตุท่าอุเทน ซึ่งในริ้วขบวนแห่พระอุปคุตจะมีทั้งชาวไทยและชาวลาว

นอกจากนี้ภาครัฐของไทยและลาวยังมีข้อตกร่วมกันในการข้ามพรมแดนในวันปิดจุดปรน โดยอนุญาตให้ชาวลาวข้ามพรมแดนได้ในกรณีมารักษาพยาบาล การร่วมงานศพ งานแต่ง และร่วมบุญประเพณีต่าง ๆ ในช่วงเวลาราชการ คือ 08.30 น. – 16.30 น. โดยสามารถอยู่ฝั่งไทยได้ไม่เกิน 2 คืน 3 วัน และยังอนุญาตให้ข้ามพรมแดนหลังเวลาราชการในกรณีการเจ็บป่วยฉุกเฉิน ซึ่งเจ้าหน้าที่ฝั่งลาวจะต้องโทรมาแจ้งเจ้าหน้าที่ฝั่งไทยก่อนที่จะนั่งเรือมายังฝั่งไทย แต่การข้ามพรมแดนในวันที่ปิดผ่อนปรนจะไม่อนุญาตให้ซื้อสินค้าจำนวนมากเพื่อนำไปจำหน่าย

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตประชาชนสองฝั่งโขง มองผ่านมิติการค้าชายแดน มิติความกลมกลืนทางวัฒนธรรม และ มิตินโยบายภาครัฐ มีประเด็นที่น่าสนใจสามารถนำมาอภิปรายผลดังนี้

1. สภาพวิถีชีวิตประชาชนสองฝั่งโขง มองผ่านมิติการค้าชายแดน ความกลมกลืนทางวัฒนธรรม และนโยบายภาครัฐ โดยรวมอยู่ในระดับสูง ซึ่งพบว่าการสร้างโอกาสในการทำงานและการสร้างรายได้ การมีสินค้าอุปโภคบริโภคคือปัจจัยที่ประชาชนได้รับอยู่ในระดับสูง ส่วนการลักลอบการจำหน่ายสินค้าอยู่ในระดับปานกลาง แสดงว่าประชาชนสองฝั่งโขงมีการดำเนินชีวิตในระดับปานกลางถึงระดับสูง มีความสอดคล้องกับงานของชีวิต

สารพัตร (2553) ที่พบว่า วิถีชีวิตประชาชนในชุมชนชายแดนอยู่ในระดับปานกลางถึงมาก การค้าชายแดนสร้างโอกาสในการทำงานและสร้างรายได้ โดยการค้าขายตามแนวชายแดนมีลักษณะพึ่งพาสินค้าระหว่างกันเพื่อการดำรงชีพ และสามารถพัฒนาไปสู่การค้าระหว่างประเทศ ซึ่งตรงกับข้อค้นพบในงานของปวีณา ลี้ระกูลณัฐ สุชน อินทราวธุ (2554) ที่ระบุว่า การพัฒนาการค้าชายแดนเป็นปัจจัยสำคัญที่ขับเคลื่อนเศรษฐกิจทำให้กลุ่มที่มีอาชีพเกี่ยวข้องกับการค้าชายแดนมีรายได้สูงกว่ากลุ่มอาชีพอื่นโดยเปรียบเทียบ การประกอบอาชีพการค้าชายแดนทำให้สามารถลดโอกาสที่ครัวเรือนจะประสบกับความยากจนได้ เนื่องจากการค้าชายแดนทำให้ได้รับประโยชน์จากการเข้าถึงตลาดขนาดใหญ่ที่เป็นแหล่งรายได้และการจ้างงานเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้การค้าชายแดนยังทำให้เกิดความต้องการแรงงานในธุรกิจและ อุตสาหกรรมที่เกี่ยวเนื่องเพื่อนำมาผลิตสินค้าและการบริการในพื้นที่เพิ่มมากขึ้น ก่อให้เกิดการ จ้างงานคนในพื้นที่และการซื้อขายสินค้าและบริการที่เพิ่มขึ้น เช่นเดียวกับงานของวาสนา จักร์แก้ว (2556) ที่พบว่า การค้าชายแดนมีบทบาทต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศอย่างต่อเนื่องจากการส่งออกและการนำเข้าลักษณะการค้ามีทั้งขนาดเล็กและขนาดกลางส่งผลด้านบวกให้ชาวบ้านมีรายได้มีการเคลื่อนย้ายสินค้าก่อให้เกิดการจ้างงานมีการลงทุนการค้าและมีการค้านอกระบบมากขึ้นด้านสังคมมีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม (โปรดพิจารณาเพิ่มเติม วะนิลา ออนประดิษ, 2560)

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อสนับสนุนงานวิจัยเชิงปริมาณ พบว่า จุดผ่อนปรนการค้าชายแดนนอกจากจะอำนวยให้เกิดการจ้างงานภายในชุมชน ยังเป็นสถานที่ที่เปิดโอกาสให้เกิดการจ้างงานแก่อาชีพอื่นไม่ว่าจะเป็นพ่อค้าคนกลาง ชาวบ้าน ผู้ประกอบธุรกิจการค้า นอกจากนี้ยังพบว่า ประชาชนสองฝั่งโขงยังมีการลักลอบซื้อขายสินค้าตามแนวชายแดน การหลีกเลี่ยงภาษี เนื่องจากลักษณะความสัมพันธ์ของประชาชนสองฝั่งโขงแบบเครือญาติที่มีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันมาเป็นเวลาช้านาน รวมทั้งความสะดวกในการซื้อขาย การสื่อสารด้วยภาษาไทยลาวที่ไม่ต้องมีล่ามแปลได้อย่างเข้าใจ จึงเป็นเหตุผลให้เกิดการลักลอบซื้อขายสินค้าตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน กอปรกับไทยและ สปป.ลาว มีชายแดนยาวติดต่อกันทำให้มีช่องทางผ่านแดนธรรมชาติประมาณ 700 ช่องทางที่ประชาชนสามารถเดินทางเข้า-ออก และมีการลักลอบนำสินค้าข้ามแดน ซึ่งมีมูลค่าเกือบเท่ากับการค้าปกติ (กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, 2560) ซึ่งสอดคล้องกับงานของภัทรวดี โอฬารวัตร์ (2556) พบว่า การเปิดจุดผ่อนปรนการค้าชายแดนนำมาซึ่งปัญหาการเลี่ยงภาษีโดยการอ้างวิถีชีวิตชายแดนการลักลอบนำเข้าสินค้าผิดกฎหมาย (ชิตพล ชัยมะดัน และ ศรุติ สกุลรัตน์, 2558)

2. การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตประชาชนสองฝั่งโขงในมิติการค้าชายแดน ความกลมกลืนทางวัฒนธรรม และนโยบายภาครัฐ โดยวิธีการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression) พบว่า มิติการค้าชายแดนส่งผลต่อวิถีชีวิตประชาชนสองฝั่งโขงสูงที่สุด รองลงมา คือ มิติความกลมกลืนทางวัฒนธรรม และมิตินโยบายภาครัฐ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 สามารถอภิปรายผลรายมิติดังนี้

2.1 มิติการค้าชายแดนส่งผลต่อสภาพวิถีชีวิตประชาชนสองฝั่งโขงสูงที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการค้าชายแดนเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับวิถีชีวิต และความจำเป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิตของประชาชน ไม่ว่าจะเป็นการพึ่งพิงการค้า การขยายตัวทางด้านการค้า การลงทุน และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ซึ่งสอดคล้องงานของชีวิต สารพัตร (2553) ที่พบว่า ตัวแปรด้านอิทธิพลการค้าชายแดนมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของประชาชนใน

ชุมชนชายแดน โดยประชาชนมีการพึ่งพาสินค้าระหว่างกันเพื่อการดำรงชีพ และการค้าชายแดนช่วยส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาการค้า การขยายตัวด้านอุตสาหกรรม การท่องเที่ยว การบริโภค การลงทุนและการบริการ ทำให้ระบบเศรษฐกิจและสังคมมีการเจริญเติบโต (พิมสิริ พิชวงศ์, 2553; สุภาภรณ์ พวงชมพู, 2556) ซึ่งตรงกับข้อค้นพบในงานของ สุมาลี สุขตานนท์ (2555) ที่พบว่า การค้าชายแดนมีนัยสำคัญต่อการดำรงชีวิตของผู้คนสองฝั่งโขงโดยชาวลาวข้ามฝั่งโขงมาเพื่อซื้อหาสินค้าเพื่อยังชีพ ในขณะที่ชาวไทยอาศัยการค้าขายในการเลี้ยงชีพ

2.2 มิติความกลมกลืนทางวัฒนธรรมส่งผลต่อวิถีชีวิตประชาชนสองฝั่งโขงเป็นอันดับที่สอง ได้แก่ การทำกิจกรรมร่วมกันทางประเพณี การสื่อสารด้วยภาษา และนับถือศาสนา ประชาชนได้รับในระดับสูง โดยการสื่อด้วยภาษาและการนับถือศาสนาสูงที่สุด เพราะประชาชนสองฝั่งโขงสามารถสื่อสารทั้งด้านการค้าขาย การผ่านด่านการติดต่อราชการ รวมทั้งการสื่อสารในชีวิตประจำวัน และการทำกิจกรรมร่วมกันทางประเพณีมาช้านาน เช่น การแข่งเรือยาวสองฝั่งโขง พิธีอัญเชิญพระอุปคุตเพื่อมาประดิษฐ์ฐานเพื่อปกรักษา และการเสียค่าโอกาสพระธาตุในช่วงเทศกาลนมัสการองค์พระธาตุพนม สอดคล้องผลงานของ สุธิดา ต้นเลิศ (2558) ที่พบว่า ชุมชนข้าโอกาสพระธาตุพนมมีพื้นที่ครอบคลุมดินแดนสองฝั่งโขง ด้วยความศรัทธาที่มีต่อองค์พระธาตุพนมประชาชนสองฝั่งโขงจะเดินทางมานมัสการองค์พระธาตุพนมในเทศกาลบุญเดือนสามของทุกปี แสดงให้เห็นความเป็นเอกภาพของข้าโอกาสพระธาตุพนม นอกจากนี้ประชาชนสองฝั่งยังมีประเพณีร่วมกันทั้งงานบวช ทอดกฐิน และบุญประเพณีเข้าพรรษา ออกพรรษา

2.3 นโยบายภาครัฐส่งผลต่อวิถีชีวิตประชาชนสองโขง ได้แก่ การส่งเสริมการผลิตสินค้า การส่งเสริมการตลาด การส่งเสริมวัฒนธรรมชุมชนชายแดน พบว่า การส่งเสริมวัฒนธรรมชุมชนชายแดนเป็นสิ่งที่ประชาชนได้รับในระดับสูงที่สุด เนื่องจากประชาชนสองฝั่งโขงมีภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ซึ่งเป็นชนชาติเดียวกัน และดินแดนสองฝั่งเคยเป็นดินแดนเดียวกัน (สุมาลี สุตานนท์: 2555) มีการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีร่วมกันมาช้านาน เช่น งานกฐิน การแข่งเรือ งานนมัสการองค์พระธาตุพนม ที่คนไทยคนลาวจะพร้อมใจกันมาเสียค่าหัวข้าโอกาส เพราะถือว่าตนเป็นลูกพระธาตุ นอกจากนั้นหน่วยงานภาครัฐยังมีการส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณีร่วมกัน เช่น กิจกรรมไหว้พระสองแผ่นดิน กิจกรรมบูรณะองค์พระธาตุพนม และพระธาตุท่าอุเทน โดยได้รับความร่วมมือจากประชาชนสองฝั่งโขง ส่วนการส่งเสริมด้านการตลาดและการผลิต ความใกล้ชิดทางด้านเชื้อชาติ ประเพณี และวัฒนธรรมตลอดจนการมีพรมแดนติดต่อกันเป็นปัจจัยหนุนเสริมความสัมพันธ์ทางด้านการค้า ประกอบกับลาวได้ปรับนโยบายเพื่อสร้างความสัมพันธ์กับต่างประเทศ โดยได้ประกาศปฏิรูปเศรษฐกิจสู่กลไกตลาดตามนโยบาย “จินตนาการใหม่” (New Economic Mechanism: NEM) ในปี พ.ศ. 2529 ซึ่งสอดรับกับประเทศไทยที่มีนโยบายเปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้า (2531- 2534) ทั้งสองประเทศได้ออกแถลงการณ์แสดงเจตจำนงร่วมกันที่จะเสริมขยายความร่วมมือทางด้านการค้า การลงทุน และธุรกิจระหว่างกัน ซึ่งประเทศไทยได้สนับสนุนการค้าทางบก และการค้าชายแดน และอำนวยความสะดวกทางการค้า และการลงทุนของเอกชนในลาว (ดาลีสะหวันไชยะบัวสี, 2550) และลาวยังมีการดำเนินนโยบายต่างประเทศที่มุ่งสร้างเสริมความสัมพันธ์แบบรอบด้านทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง กับทุกประเทศบนพื้นฐานของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติโดยให้ความสำคัญกับความแตกต่างทางการปกครองน้อยลง (ใบคูณ สมบัดทวง และสมหมาย ชินนาค, 2554) ในขณะที่ประเทศไทยได้

กำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 – 2544 จนถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (2560-2564) มีส่งเสริมพัฒนาพื้นที่ชายแดนอย่างต่อเนื่อง โดยการสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจตามแนวชายแดนพัฒนาให้เป็นประตูเศรษฐกิจเชื่อมโยงภูมิภาค สร้างเครือข่ายระบบการผลิตร่วมที่สร้างสรรค์เพื่อบรรลุผลประโยชน์ร่วมกันทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม ความมั่นคง รวมทั้งการพัฒนาพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษในจังหวัดนครพนมให้มีความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐาน

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. จากการวิจัย พบว่า ตัวแปรทั้งสามมิติ ซึ่งประกอบด้วย มิติการค้าชายแดน มิติความมกลมกลืนทางวัฒนธรรม และ มิตินโยบายภาครัฐ ส่งผลต่อวิถีชีวิตประชาชนสองฝั่งโขง แสดงให้เห็นว่าทุกตัวแปรมีความสำคัญ ดังนั้น ควรพัฒนาและส่งเสริมปัจจัยเหล่านี้เพื่อให้วิถีชีวิตของประชาชนสองฝั่งโขงดีขึ้นมากกว่าเดิม

2. จากการตรวจสอบขนาดของอิทธิพลโดยรวม พบว่า ปัจจัยแต่ละด้านส่งผลต่อวิถีชีวิตประชาชนสองฝั่งโขง ในขนาดที่แตกต่างกัน โดยมิติการค้าขายแดนส่งผลต่อวิถีชีวิตประชาชนสองฝั่งโขงมากที่สุด รองลงมา คือ มิติความกลมกลืนทางวัฒนธรรม และมิตินโยบายภาครัฐ ดังนั้นการจึงควรให้ความสำคัญในพัฒนาและสนับสนุนปัจจัยตามลำดับ

เอกสารอ้างอิง

กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ. (2560). *ข้อมูลการค้าไทย- สปป.ลาว*. สืบค้นเมื่อ 24 มกราคม 2561, จาก http://www.dtn.go.th/files/60/ASIA/Lao_2s_0960.pdf

กัลยา วานชิย์บัญชา. (2552). *สถิติสำหรับงานวิจัย*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชิตพล ชัยมะดัน และศรุติ สกุลรัตน์. (2558).นโยบายการค้าชายแดนไทย-กัมพูชากับการปรับตัวเข้าสู่ประชาคมอาเซียน: กรณีศึกษาจังหวัดสระแก้ว. *วารสารราชพฤกษ์, 13*(2), 76-85.

ชีวิต สารพัตร. (2553). อิทธิการค้าชายแดน ความกลมกลืนทางวัฒนธรรม และนโยบายภาครัฐ (ด้านการส่งเสริมการค้าชายแดน และวัฒนธรรม) ที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตของประชาชนในชุมชนชายแดน. *วารสารการบริหารการพัฒนามหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2*(2), 22-41.

ดาลีสะหวัน ไชยะบัวสี. (2550). *ความสัมพันธ์ไทย – ลาว: กรณีศึกษาความร่วมมือด้านการค้าการลงทุนในเขตชายแดนมุกดาหาร-สหวันนะเขต*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนบูรณาการศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.

นิยม ไวยรัชพานิช. (2550). *เอกสารประกอบการบรรยายเรื่องการค้าชายแดน*. สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย. (ม.ป.ท.)

ใบคูณ สมบัดดวง และ สมหมาย ชินนาค (2554). นโยบายต่างประเทศของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวที่มีต่ออาเซี่ยน ระหว่าง ค.ศ. 1997 – 2007. *วารสารศิลปศาสตร์, 7*(1), 127-151.

ประครองขวัญ สังจะโป๊ะ. (2561). เปิดประตูเศรษฐกิจการค้าจังหวัดนครพนมสู่ สปป.ลาว. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยธนบุรี, 12*(27), 195 – 206.

ปนัดดา ภู่เจริญศิลป์ เยาวลักษณ์ อภิชาตวัลลภ และดุษฎี อายุวัฒน์. (2554). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการความเสี่ยงทางสังคม และสิ่งแวดล้อมของชุมชนชายแดนไทย-ลาว.วารสารวิจัย มข. (บศ.), 12*(4), 147-160.

ประวีณา ลี้ตระกูล และณัฐสุชน อินทราวุธ. (2554). บทบาทของการค้าชายแดนต่อการกระจายรายได้และความยากจนใน จังหวัดเชียงราย.*วารสารเศรษฐศาสตร์ธรรมศาสตร์, 29*(3), 1-34.

พิมสิริ พิชวงค์. (2553). *การศึกษาโครงสร้างและรูปแบบการค้าระหว่างชายแดนประเทศไทยและลาวในจังหวัดน่าน.* รายงานการค้นคว้าอิสระปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ภัทรวดี โอฬารวัตร. (2556). การศึกษาผลกระทบทางเศรษฐกิจชายแดนไทย-พม่า กรณีศึกษา: ด่านสิงขรตำบลคลองวาฬ อำเภอเมือง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. *วารสารสหวิทยาการ, 10*(2), 9-30.

วะนิลา ออนประดิษ. (2560). ผลกระทบของการนำรูปแบบการบริหารแบบเศรษฐกิจพิเศษที่มีต่อชีวิตควาเป็นอยู่ของประชาชนแขวงสะหวันนะเขต สปป. ลาว. *วารสารการบริหารท้องถิ่น, 10*(2), 44 - 69

วาสนา จักร์แก้ว. (2556). *การค้าชายแดนและผลกระทบต่อชุมชนกรณีศึกษา: ประตูการค้าสี่แยกอินโดจีนจังหวัดพิษณุโลก*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.

ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. (2559). *เขตเศรษฐกิจพิเศษ โอกาสทองของ SME ไทย*. สืบค้นเมื่อ 25 ธันวาคม 2560, จาก https://www.kasikornbank.com/th/business/sme/KSMEKnowledge/article/KSMEAnalysis/Documents/BorderSEZsForThaiSMEs2.pdf.

สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2550). *ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์*. กรุงเทพฯ: สามลดา.

สุธิดา ต้นเลิศ. (2558). ข้าโอกาสพระธาตุพนมสองฝั่งโขงกับการปรับมโนทัศน์ทางประวัติศาสตร์. *วารสารภาษาและวัฒนธรรม, 34*(1), 29-59.

สุภาภรณ์ พวงชมภู. (2556).ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน: การค้าชายแดนไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน (ไทย-ลาว). *แก่นเกษตร, 41*(2), 107 – 111.

สมถวิล วิจิตรวรรณา สุภมาส อังศุโชติ และรัชนีกูล ภิญโญภานุวัฒน์. (2553). *การวิเคราะห์พหุระดับ:โปรแกรม HLM*. กรุงเทพฯ: เจริญดีมั่นคงการพิมพ์.

สุมาลี สุขตานนท์. (2555). วัฒนธรรมการค้าชายแดนสองฝั่งโขง. *วารไทยศึกษา, 8*(2), 207-227.

อรุษา ปัญญากดแก้ว. (2559). การติดตามวัตถุของการศึกษา: นัยเชิงวิธีวิทยาในการศึกษา การค้าข้าวข้ามพรมแดนไทย-ลาว. *วารสารสังคมวิทยามานุษยวิทยา, 35*(1), 48-69.

Appadurai, A. (2001). *Globalization*. Retrieved January 31, 2018, from https://books.google.co.th.globalization.

Best, J. W. & Kahn, J. V. (1998). *Research in Education*. (8th ed.). Singapore: Allyn and Bacon.

Verena, L In: Freitag, U. and Oppen, A. v. (Eds). (2010). *Translocality: The Study of Globalizing Processes from a Southern Perspective*. Leiden and Boston: Brill.

Translated Thai Reference

Chaimadan, C., & Sakunrat, S. (2015) Thai-Cambodian Border Trade Policy and its Adaptation to ASEAN Community: A Case Study of Sakhao Province. *Ratchaphruek Journal, 13*(2), 76-85. (In Thai)

Chakkaew, W. (2014). *Border Trade and Communities impact: Case Study of Indochina Gate, Phitsanulok Province*. Bankok: Suan Dusit Rajabhat University. (In Thai)

Department of Trade Negotiations. (2017). *Information on Thailand - Lao PDR*. Retrieved January 24, 2018, from http://www.dtn.go.th/files/60/ASIA/Lao_2s_0960.pdf (In Thai)

Kasikorn Research Center. (2559) *Special Economic Zone of the Golden Opportunity of Thai SMEs.* Retrieved 25 December, 2560, from https://www.kasikornbank.com/th/business/sme/KSMEKnowledge/article/KSMEAnalysis/Docs/BorderSEZsForThaiSMEs2.pdf. (In Thai)

Leetrakul, P., & Intarawut, N. (2011). The Role of Border Trade on Income Distribution and Poverty in Chiang Rai Province. *Thammasat Economic Journal, 29*(3), 1-34. (In Thai)

Onpadith, V. (2017). Impact of Special Economic Administration on the Quality of Life of the Population in Savannakhet Province, Lao PDR. *Local Administration Journal, 10*(2), 44-69. (In Thai)

Oranwat, P. (2013). The effects of economic borders Thailand - Burma Case Study: Singkorn Pass, Klongwan, Mueang, Prachuap Khiri Khan Province. *Journal of Integrated Sciences,10*(2), 9-30. (In Thai)

Panyakotkaew, A. (2016). Tracing moving object: a methodological case study of cross - Mekong rice trade along the Thai-Lao border. *Journal of sociology and anthropology, 35*(1), 48-69. (In Thai)

Pitchawong, P. (2010). *A Study of structure and pattern of border trade between Thailand and Laos in Nan Province*. Independent Study Report for Master degree of Economics, Chiang Mai University. (In Thai)

Puangsomphu, S. (2013). ASEAN Economic Community: Border Trade with Neighboring Countries (Thailand-Laos) *The Agricultural Core, 41*(2), 107 - 111. (In Thai)

Pucharoensilp, P., Apichatvullop, Y., & Ayuwat, D. (2011). Factors Influencing in Social and Environmental Risk Management of Communities in Thai-Lao Border Area. *KKU Research Journal (Graduate Studies), 12*(4), 147-160. (In Thai)

Sayabouasy, D. (2007). *Thai – Lao Relations Regarding Trading and Investment Cooperative Policy Between Mukdahan Province of Thailand and Savannakhet Province*. Master of Arts in Integral Development Studies, UbonRatchathani University. (In Thai)

Sarapat, C. (2010). Influence of Border Trade Cultural Assimilation Public policy (Border Trade and Cultural Encouragement) Affecting the Way of Life of People in the Border Community. *Journal of Administration and Devolvement Mahasarakham University, 2*(2), 22-41. (In Thai)

Sombathduang, B. & Chinnak, S. (2011). Lao P.D.R.'s Foreign Policy towards the ASEAN During 1997 – 2007. *Journal of Liberal Arts, 7*(1), 127-151. (In Thai)

Sukdanont, S. (2012). Culture in Cross – border Trade along the Banks of the Mekong River. *Journal of Thai Studies, 8*(2), 207-227. (In Thai)

Sungiapo, P. (2018). Gateway for Economic Trade in Nakhon Phanom Province to Laos. *Journal of Thonburi University, 12*(27), 195-206. (In Thai)

Tonlerd, S. (2015). Kha-okasa Group (Monastery Serfs) of Phra That Phanom on both sides of Mekong River with the adjustment of historical concepts. *Journal of Language and Culture, 34*(1), 29-59. (In Thai)

Vanichbuncha, K. (2009). *Static for research*. (4th ed.). Bangkok: Chulalongkorn University Press. (In Thai)

Wairatchanich, N. (2007). *Documentary on the topic of border trade*. The Thai Chamber of Commerce and Board of Trade of Thailand. [n.p.] (In Thai)

Wijitwanna, S., Angsuchoti, S., & Pinyopanuwat, R. (2010). *Multi-level analysis*: *HLM program*. Charoendeemankhong Print press. (In Thai)